

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENNEYII BO PELE HU

Dɔn juwoo ghalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan pei yene yiihu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke jɛimaapɔn da mɔnɔ di hu, bɔ kele yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan pei yeneyii hu bɔ maane maa ɔ kɔnwɔ, hoge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hemei iɔi hu jɛitɔwɔnuan diɔ.

A ke lɔinjaa kele yepuɔ gehu bɔ maane gu hwanja tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bɔwoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lele jɛikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii paane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da nɔɔ kpɔn genei bɔ di liimu ɔ hɔgɔ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa pei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilipahie tɔnɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da nɔɔ legbɔɔba laa bɔ gɛ, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili bɔ a gɛ lɔi kele diwɔɔ jaakpɔn gene ɔ bɔ yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kpɔma yinjaa di gɔl diɔ, maakweli, da hutɔ bɔ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan pei yeneyii hu di hee di kpanja kenaa kele bɔ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ jaawooɔ kaa lai, yili kele bɔ gei yene bilibili gɛmei nɔ jaakpɔn genei pei zea kaa Amɔlik lɔi hui, ɔ dɔn nja pei laa a pɔlɔ kpala nɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu nɔn meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dɔn nɔo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa pei yeneyii hu kɛpɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemeni a nukan nja bɔ gɛ hwɔkeli welikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn nɔo veele 2

Dɔn pei huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwɔ ma ye ɔ ke a huwu meni, gu kɔlɔ kɛpɔlɔ, gu lawoo, jaala meni kena bɔlɔ, kilipahie huwu lɔpe, nei hu yii bɔ pɔlɔ ba, hɛn jɔlɔbɔ pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgɛi, ye ɔ ke a hulɔnu da nɛnu yilipulu, ye ɔ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn pei huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn nɔo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔba laa hɔlɔbɔ, ɔle gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn nɔo naan 4

Nuta hwa peli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kpe.

Dɔn nɔo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mənəboi, di hwə kia pai meni paanwana laai nuta ɓa, yi a nu kulo nulaa hu əle eye melekpe ma.

Dən ɲoo meida 6

Kene lpe gele, maane nu kele ɲə kaa lonna, ə ke a gələn ɲaa ma.

Dən ɲoo meihwele 7

Nu kele peliai a ge tən niila je tənə mei. Nu kele hon bələ kaa tanən nukan maatən jei liila.

Dən ɲoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pele la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dən ɲoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalaketi di maakwiya ɲə lɔɪba gahwa meni ɲə pələhu.

Dən ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲə tian makəɲə kititə gə pelela, əle dian ti ə ke a kələn ɲaa ə make meni lpee daa zenwuən.

Dən ɲoo boukəutanən 11

1. Nui lpee da menijəɲə laahe ɲuə, meniti hwa peli kei a jən, yi jən ti hwə kələn ni ponɔɲa kitikepele la, maakəɲənuan jei ɓa.

2. Tən hwa peli nui lpe honji menita ɓa yiyai meni ti kei lowai, dən ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tən mə a laa nui ti mei, ə make a kwia.

Dən ɲoo boukəu hweele 12

Nuta hwa naa lə mələn ɲii pələ hu, lə kpeli-kpeli, jei belən meni hu, da gbiniɓa meni tamaa hu, naa kala pələ pə.

Dən ɲoo boukəu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niɪɓapələ, əle ə he niɪɓa kenaa ɲə ləi hu.

2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi ləi lpe hu, ə make gbəɔ ləi, əle ə pənə ə ɲa gbəɔ ləi ti hu.

Dən ɲoo boukəu naan 14

1. Nui lpe da ɲeikəu kpəlu jeei, maala kaa jei ə maakilə ləi takpeli hu, yiyan nɔiti a peli pee hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa peli tɛgɛi meni nɔɲən kemun gbəɔkpə pə yi hwə ɓa ləi ɲun ma menijəɲən da kaala.

Dən ɲoo boukəu ləli 15

1. Maala kaa nukele yei ə ləi lonna hələɓo.

2. Di hwa peli ləilonna kuloi nu yei hulu meni hu əle maala hwə ɲənə nu yei hwə ɲə ləilonna maahwalin.

Dən ɲoo boukəumeida 16

1. Nɛɛnu da hulɔnu da hɔli kpilayela da di laɲayela da peli heci di kepɔ guloju hwɔ ma yɛkɛ la a huɠu meni, lɔlon na meni, ɔlɛ yala pɔlɔ meni. Di peliɛ a di ke ɲiiɓoo ti hu, ɔ make di taɠai lowai.

2. Lɛgbɔɔɓa da laana ɓɛ a hilɔtai laa ma.

3. Pɛlɛn mɔ ɓa a kpɔmaayi hɔɔtɔma, ɔlɛ maala ka ɲɛi gbɔmayii ti da ɲɔi ɲɛitɔwɔ nuaan di maakɔɲɔn.

Dɔn ɲoo boukɔumeihweelɛ 17

1. Nukan lɔpɛɛ ɲɔlɔɓo hɛn gaa a ɓɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yɛɛ kpilan di hwɔ ɲɔlɔɓo hɛn gulo ɲɛi.

Dɔn ɲoo boukɔumeihaaɓa 18

Nui lɔpɛɛ a peli gbɔwɔ kilipahia kei, ɲiiɓa yiiɓo pɔlɔ hu. Mukulaa ɓa a peli ɲiiɓa kalan gei, ɔ ɲiiɓa yiiɓo juwu yii ɓo pɔlɔ hu.

Dɔn ɲoo boukɔumeinan 19

Maala kaa nui lɔpɛɛ gɔlɛ yɛi ɲɔɔ kilipahie lɛ ɔ gweiwoɔɓo, ɔ gilipuju kwɛli, ɔ ɲɔlɔɓo ɔ ɲɛi nuta kpɛli ɲaa diɔ kɛnakele yi ɲɔu hwa ke ju.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yɛi ɔ ɲundɔ kɛ, ɔlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yɛɛ kpɔlan di hwɔ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yɛi, ɔ tɔɔi hɔlɔɓo ɲɔɔ lɔi ɲawooɓo meni hu, a wala kɛ a yaa kpinii, ɔ kɛ nui a ɲɛɛ lɛmai.

2. Maala kaa nukele yɛi, ɔ kolokɛ gahanama ɓa ɲɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɔtlɔ hwa tɛɠɛ mɔlan ma.

3. Lɔlonnii kilipahia pɔlɔ ɓɔ lɔi ɲawooɓɔ a kuloju. Gilipahia ti a kolɔn ɲɔi ɲɔi ɲaawooɓo nuan hɛ luwai a kɛ a ɲɔi kwei nuan kɔlɛ laamaawoo.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmeni a kpɔɲuyii ɓo mun mɔ ge, yɛ kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti ɓɔ maanɛ ɔ pa ɓɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, ɔlɛ meni kolɔn ɲa.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu haɓa 23

1. Maala kaa nukele yɛi ɔ kolo kɛ, ɔ ɲiiɓa kolokɛ tɔlinmo da ɲaane pɔlɔ mɛi; ɔ ge hwɔ pa kɛ a nui kolo hwɔ ma.

2. Nu kɛkolo ɓɔ maanɛ di zalama; ɔ kɛ a hulɔnu da nenu.

3. Kolokɛmun lɔpɛɛ a peli kolokɛnuaan maakɔɲa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpɛɛ maala kaa ɲɛi ɔ viitɔ, ɔ ɲiiɓa pɔlɔ ɲaa kɛ. Ge kolo kei nowai ɲɛn ɔ kɛ a dɔɔ; ɔlɛ yilipulu ɲɔɔ hwitɔ lowai yɛ hala ma.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan jei ɲɔɔ yii ə ke a beliya ju, gɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di ke di paane hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, beɛ di maameni walawala jei kulo meni keke ba.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala ke jei, ɲɔn a peɛma, kolo hwaa kpe jei, kalanɔnnaa a jɔlɔɔ, a pɔlɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa jei yi maakpɔmaa ə ɔo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔɔ. Gbɔmaa ti a peli kei logele ba, ə make a welilon.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔu meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔɲɔ hwə ma, yi kpɔ hwilɔn maakweli kɔwɔtɔ ba. Maane kolo maakweli lakwɔli ə ke kena kɔle. Maane lakwɔli kene kee laa ə ke kenaa kɔle tɔwɔ, nui lɔpe ge hwanja a ke jei.
2. Maakweli ɲun ma ya ɓaa ə nukan holoon naa ɔo, ə dɔɔ gaa ɲai yene yii hu maawiye. Ya ɓa maane ə wooman, ɲeima hweli, da welikemaa di lɔ lɔi kɔle lowai, huwu ɲaa kɔle lowai ə ge liila ə ke diyei.
3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɔlɔ len.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔumeihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ə geti ke nɔi ɲɔɔ tɔtɔwɔ laa kpaalɔ mɛi, ə pelima ə dɔlɔ kulo.
2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa ə kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔumeihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə getike, ye dɔn ɲoonjaa jei ɔo di le di kpaalɔ mɛi.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔu meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔɔ gbɔmaa yii ti ɔa a peli ɲɔɔ nukan naa laakuloi a nele.
2. Tɔɔi gaa nu yei yeneyii hu da ɲɔɔ legbɔɔba laa, maala keke hɔlɔɔɔ ɲen lɔ gaama, ya ɓaa a mɔlaa diwei kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu meni hwə laa.
3. Maala ɲaa ti da legbɔɔba ɲaa ti, ge pɔlɔ hwa peli kei a juwu takpeli yi yene keke puɔ geɓa hwə mo li.

Dɔn ɲoo bouhaaba 30

Kpalɔ ta kpeli hwə laa yi a peli dɔn ɲaa jei maameni piliju, ye nu ɲɔɔ tɔɔ gaa jei yeneyii hu da ɲɔɔ legbɔɔba laa kuloi jei: ye ə ke a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitei.
